

ELS TROBADORS

La lírica dels trobadors va ser la primera poesia culta en llengua vulgar que va aparèixer a Europa. Es va desenvolupar a la zona d' Occitània entre els segles XI i XIII. Coneixem 350 trobadors, i d'aquests uns 25 eren catalans.

Així s'inicià una de les anomalies més curioses de la poesia catalana: la poesia culta s'escrivia en occità (també anomenat provençal, llemosí o llengua d'oc), i no en català. I va ser així fins al segle XV, quan Ausiàs March començà a escriure poesia culta en català.

La forma de la lírica trobadoresca es caracteritza per basar-se en el metre i la rima, a diferència de la lírica llatina anterior, que s'havia fonamentat en el ritme accentual. La temàtica que més es tracta és l'amor; l'amor cortès.

L'amor cortès és un reflex de la societat feudal d'aleshores. Consisteix en una mena de joc en què el codi feudal es traspassava a la vida amorosa. Les relacions entre el senyor feudal i el vassall s'estableixen entre l'enamorada i el seu pretendent. Això generava un vocabulari específic en provençal. El trobador esdevenia el vassall (*"om"*), i la dama rebia el nom de *"midons"* (el meu senyor). La dama era sempre una dona casada, i per això el trobador es referia a ella amb un pseudònim o *"senhal"*. El marit era el *"gilós"* (gelós) i en ocasions era avisat pels *"lauzangiers"* (delators).

Així, el trobador es convertia en el vassall de la dama, i li entregava el seu amor lleial, generós, afectuós, desinteressat... La dama, a canvi, li ofería protecció davant del *"gilós"*. Però, de fet, moltes vegades la poesia no deixava de ser un joc retòric que augmentava la fama del trobador i el prestigi de la dama, i poques vegades passava a ser real.

La majoria de trobadors pertanyien a l'alta i a la petita noblesa. Per *"trobar"* o compondre cançons, feia falta tenir coneixements retòrics o musicals. Existien tres estils o maneres de versificar. Seguint el *"trobar lleu"* la poesia era clara i entenedora. En el *"trobar clus"* la poesia era hermètica, amb significacions amagades i difícil d'entendre. En el *"trobar ric"* es donava més importància a la forma i a la musicalitat de la poesia més que no pas al contingut.

La majoria de trobadors tenien a sou un joglar, que interpretava les seves cançons acompanyat d'instruments de corda. Aquí veiem la principal diferència entre un trobador i un joglar: un trobador és compositor, mentre que un joglar és només intèrpret.

La poesia trobadoresca adoptà diferents gèneres poètic en funció del tema que tractava. Hi havia diferents gèneres de poesia amorosa, el més important dels quals era la cançó. A més, l'albada era una composició que narrava la separació dels amants a la matinada, per evitar ser descoberts pel "*gilós*". També destaca la pastorel·la, que explicava la trobada al camp entre un cavaller i una pastora. El gènere satíric es tractava amb el sirventès, composició que servia per atacar un trobador rival. En el plany es lamentava la mort d'un ésser estimat: la dama, un amic, o un noble protector del trobador.

Alguns trobadors catalans coneguts foren Alfons I el Cast, Guillem de Berguedà, Jofre de Foixà i Cerverí de Girona. Els seus poemes es recollien en bellíssims cançoners que es confeccionaven durant aquella època. Per introduir les poesies de cada trobador hi havia uns textos o "*vides*", on s'hi explicaven la biografia del trobador i alguna llegenda.

Destaca la "*vida*" de Guillem de Cabestany, on s'explica que aquest trobador fou assassinat per un marit "*gilós*" i, el seu cor, menjat per la dama que estimava. Ella, un cop assabentada de l'origen del plat que li havien servit, va llançar-se per la finestra tot dient que, després d'un àpat tan bo, no volia tornar a tastar mai més res.

La lírica trobadoresca és considerada l'origen de tota la lírica culta europea i per això l'estudiem. D'una banda, perquè l'existència d'aquesta literatura culta en occità impedí que es desenvolupés una literatura culta específica en català entre els segles XII i XIV. Per altra banda, la influència d'aquesta lírica fou tan forta que la seva petjada ha durat gairebé fins ara, com veiem per exemple en poemes de Joan Salvat-Papasseit o de Maria-Mercè Marçal.